

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 3. julija 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Anton Martin Slomšek — zgled domovinske ljubezni

(Ob priliki mariborskih praznikov)

V nedeljo 28. junija ter na praznik svetega Petra in Pavla so se vršile v Mariboru velike svečanosti vsega naroda z namenom, da v tem trenutku ves narod poudari svojo gorečo željo po skorajšnjem priznanju Slomška za svetnika. Oba dneva sta imela popolnoma cerkveni značaj: politični predstavniki slovenskega naroda so izročili najvišjim slovenskim cerkvenim voditeljem nad 400.000 podpisov vernega ljudstva, prosečega Rimsko kongregacijo, da čim prej postavi škofa Slomška na oltar, ki bi nam in vsej Cerkvi bil v svetel zgled, kako more tudi mali narod imeti svoje velike svetnike, oziroma še bolj, kako more katoliški cerkveni dostojanstvenik s svojo vero tudi združiti najgloblje narodno prepričanje ter biti naroden zagovornik in njega odlični kulturni delavec. Borba za narod in njegove pravice ne nasprotuje globokemu verskemu prepričanju: narodna zavest ni poganskega izvora, kot je morda nerodno mislil Mahnič, temveč se dopolnjujeta. In prav Anton Martin Slomšek je nam tak svetel dokaz narodne zavesti, ki je v vsej polnosti koreninil v svoji zemlji z vso ljubeznijo do svojega naroda in slovenskega jezika, obenem pa prav s tako polnostjo rasel v svojem Bogu, tako tesno živeč iz cerkvene občine svojega naroda kot morda nihče od Slovencev. Slovenski svetnik Anton Martin Slomšek nam je svetilnik goreče narodne zavednosti, slovenski človek, kot jih je bilo malo dozdaj.

Slomšek je pravi tip slovenskega kmečkega človeka, ki je zrasel popolnoma iz ljudstva, iz vseh njegovih navad, njegovega veselja in njegove vere, pa je v življenju gradil vso svojo izobrazbo samo na osnovah, ki jih je dobil v svoji rodni vasi. Tuja učenost ga ni niti malo omadeževala, ostal je vseskozi prvinsko slovenski, preprost do skrajnosti, neizmaličen v ničemer, veselo ponosen na svoj rod in vse, kar ima od njega, ter je samo hrepel, da svoj slovenski narod izomika na čim večjo višino, po geslu: »Prava vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike!« **Bog in narod!** je bilo vodilo vsega njegovega dela; obe resničnosti sta bili tako tesno povezani med seboj, da je s tem, ko je ljubil svoj narod in delal zanj že izpolnjeval tudi eno glavnih božjih zapovedi. Ta dva pojma se ne dasta ločiti in Slomšek ju je najtesneje živel z vsem prepričanjem in z vso dejavnostjo.

Vsak greh zoper narodnost, zoper rodni jezik je imel Slomšek za greh proti Bogu: »Oh, veliko se najde nehvaležnih trepastih Slovencev, ki rajše nemški imajo in se svojega maternega jezika celo sramujejo in ne pomislijo, da je pregrešno se svojega jezika sramovati, ga zatajiti ali celo pozabiti!« »Človeški jezik je talent, katerega nam je gospod nebes in zemlje izročil, da bi z njim barantali in veliko dobička storili!« »Kdor svoj materni jezik pozabi, malopridno svoj talent zakoplje; Bog bo enkrat terjal in vsi zaničevalci svojega poštenega jezika bodo v vnanjo temo potisnjeni!« — Vsi ti izreki, ki so bili pisani v času največjega nemškega pritiska, ko se je slovensko izobraženstvo trumoma zatekalo v nemški kulturni krog in odpadalo od svoje narodne občine, nam pričajo, kako je Slomšek službo narodu štel za službo, odgovorno svojem Bogu pod kaznijo večnega pogubljenja. V tem verskem pojmovanju narodne službe moramo iskati korenin njegovega plodnega kulturnega dela, ko je neutrudljivo vse življenje pisal vzgojne knjige svojem ljudstvu; ko je s preprostimi pesmicami čedil objestno narodno pesem; ko je vedril po zidanicah z veselo vinsko popevko žalostne Slovence in jih učil brati življenjske in verske resnice; ko je z »drobtinami« sitil naše slovenske Lazarje v posvetni in verski vednosti; ko je učil

moliti z neštetimi molitveniki naše device in fante; ko je učil kot spiritual slovenske bogoslovce v Celovcu slovenščino in kot škof slovenske otroke z Blažetom in Nežico v nedeljski šoli; ko je pisal šolske knjige in slovnice in govoril prelepe govore v čudovito polnem jeziku o domovinski ljubezni, o dolžnosti do jezika in o vseh verskih stvarih; ko je posvečeval slovenske cerkve po svoji širni domovini in še, ko se je odločil in izpeljal svoje največje narodno dejanje — prenos škofijske stolice iz nemškega Štandreža v Maribor, s čimer je rešil Slovencev južno Štajersko za vedno. Vse to narodno delo ima svoj izvor v njegovi veliki, nadnaravno zasidrani ljubezni do Slovencev, kar ga dela sorodnega svojemu vrstniku Strossmayerju. Bil je širok duh, vnet za vse dobro in lepo, bil je med tistimi redkimi, ki so se zavedali, kakšnega genija ima Slovenija v njegovem sošolcu in pesniku Prešernu, ki ga je imenoval »genialnega«, »čudovitega«, »blagoslovljenega pesnika!« Ljubil je vse, kar je bilo domovini dobro. Kako lepo je pisal o domovinski ljubezni: »Tista dežela, v kateri je kdo bil rojen ali izrejen ali v kateri stanovitno prebiva, se imenuje rojstna ali domača dežela, domovina, očeštvo ali očešina... Vsakdo dobiva od svoje domovine mnogotere in velike dobrrote. Zato je vsak prebivalec svoji domači deželi hvalo, ljubezen in pomoč dolžen. To hvaležen, ljubezen in pomoč imenujemo sploh domovinsko ljubezen... Kaj ima tedaj storiti, kdor domovino ljubi? Kdor svojo domovino ljubi, se bo vsega veselil, kar srečo domovine povišuje; srce ga bo bolelo, če jo nadloga in nesreča zadene; vse njene prigodbe bo v srcu občutil. Prerok Jeremija je v srcu občutil vse nadloge svoje domovine in je žaloval nad njenim razdejanjem v svojih žalostnih pesmih. Jezus se je jokal nad Jeruzalemom. Kdor svojo domovino ljubi, ji iz srca želi, kar je za njo dobrega in koristnega... Tudi s tem skazujemo domovinsko ljubezen, da radi in radevoljno vse storimo, kar srečo domovine povišuje, in si prizadevamo, vso škodo od nje odvrniti... Tudi svojo domovino in z njo vse njene prebivalce ljubimo, kakor svoje brate; bodimo si med seboj, kakor otroci jedne matere in pomagajmo pošteno iz vseh področij k sreči cele domovine in vsakega prebivalca! Le tako bomo Bogu, nebeškemu Očetu dopali, kateri tudi nas vse ljubi in nam je ljubezen do bližnjega kot drugo veliko zapoved naročil, rekoč: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe! In usmiljeni Jezus nam je prelep nauk za občinsko srečo zapustil, rekoč: Vse, kar koli hočete, naj bi vam ljudje storili, tudi vi njim storite!« — Ko pa je govoril o narodnostnem šovinizmu kot znamenju naše dobe, je zapisal besede: »Narodi so kakor veje enega drevesa ter ne smejo eden drugega rasti ovirati. Vsak narod naj ima oni prostor, na katerem se od drevesa hranjen najlepše razvija in največ sadu prave omike resničnega nebeškega napredka prinaša. Le ta sad ostane.« Tako je Slomšek pojmoval slo-

venski jezik kot od Boga dano milost in slovenski narod kot naraven organizem, ki mora rasti v miru, da dá Bogu dopadljiv sad! Pri Slomšku vidimo, kako pravo versko čuvstvo samo krepi narodno zavest ter kako globoko jo lahko ukorenini! In Slomšek jo je sejal globoko in sadil vse svoje življenje z največjim uspehom, zato ker jo je ljubil, ljubil z največjo ljubeznijo. Zato pa je sovražil vsako odpadništvo ter je s posebno pridigo nastopil proti nemškutarjem svojega časa z ostro besedo, vredno ponatiska: »Kaj mi hočete dati in jaz vam ga izdam? tako je govoril Judež Iškarijot krvoželjni sovražnikom Kristusovim... Kaj nam hočete dati in vam hočemo prodati svoj narod, svoj materni jezik in vse narodno blago? tako govorijo naši nemškutarji, svojega naroda zatajevavci, po nemški strani Nemcem, po ogrski madjaroni Madjarom, lahonji po laški strani Italijanom. Trideset srebrnikov ravno ne iščejo; zadosti jim je nekoliko pohvale, nekaj posvetne časti, pa tudi časnega dobička prazna obljava, da taki mešetarji svoj rod z veseljem zatajijo in ptujščini izdajo, kakor nas Slovence stoletna žalostna skušnjava uči. Ni se potemtakem čuditi, da ubogo slovenščino od vseh krajev pokončevalna povodenj zaliva ter našo slavo povaljuje in blati tako, da se je lastni otroci sramujejo in svojo narodnost toliko grdo zaničujejo, da se že stranskim prijatlom usmili. Jeli bi rodoljub te britke osode ne omiloval?«

Le tak človek, ki je bil tako zakoreninjen v narodu kot Slomšek, je mogel tako globoko doživeti bol odpadništva in zatajevanja ter celo omalovaževanja in nespoštovanja do slovenskega jezika. Zato je drugič s prižnice zavpil odločno: »Ne bodi vas sram, da ste Slovenci! To naj bo naša čast in naj nas naši sosedi le zaničujejo, oni ne vedo kaj delajo!« Pri tem pa je molil svojo klasično molitev, ki bi jo moral imeti vsak Slovenec okvirjeno na vidnem mestu, tiste lepe in iskreno-prisrčne besede, ki jih postavljamo na konec kot najmočnejšo narodno oporoko velikega narodnega prepoveditelja in odločnega Slovenca škofa Antona Mart. Slomška, namreč njegov vzdih, ki ga pa dodajamo v natančni njegovi pisavi:

Oj ljubi, lepi in poštenu slovenski materni jezik! s katerim sem prvič svojo prelubeznivo mamo in dobrega ateja klical; u katerem so me moja mati učili Boga spoznavati; u katerem sem prvokrat svojega Stvarnika častil; tebe hočem kakor najdražji spomin svojih rajnih starišev hvaležno spoštovati in ohraniti, za tvojo čast in lepoto po pameti kolikor premorem, skrbeti; u slovenskem jeziku do svoje poslednje ure Boga najrajši hvaliti; u slovenskem jeziku moje brate in sestre, Slovence najrajši učiti, in želim, kakor hvaležen sin moje ljube matere, da kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bo! — Tudi vsak poštenu Slovenec ravno tako želi; mislim, da želite ravno tako tudi vi?«

t. d.

Proti moralnemu rokovernstvu v našem časnikarstvu

I.

V smeri in programu »Slovenije« ni nič dvoumnega in problematičnega. Pri trohici dobre volje in razuma se je moral vsak čitatelj o tem prepričati. Kljub temu se v neke vrste tisku ponavljajo namigavanja na avstrofilske smer našega lista s prikritimi grožnjami z obračunom. Denunciantstvo je samo po sebi gnusna stvar, če se pa dogaja brez sence dokaza zgolj iz zlohotnosti, potem je to v kulturni Evropi redki primer moralnega rokovernstva in prava sramota za naš

tisk. Ni nobenega dvoma, da ti napadi ne izhajajo iz uredništev, ampak od redkih posameznikov s sadističnimi maščevalnimi goni, vendar nosijo uredništva svoj delež odgovornosti za to sramoto in je treba že kedaj na to dejstvo s poudarkom pokazati.

II.

»Slovenija« stoji vsa v službi avtonomne slovenske misli, ki je po svojem bistvu misel bodočnosti in nasprotna vsem reakcionarnim silam in stremljenjem. Zato je ostreje ko vsak drug

slovenski list obračunala z našo preteklostjo in z vsemi tistimi pojavi v slovenskem življenju, ki so izraz našega suženjskega duha, naše nevere v lastno življenjsko moč. Tudi v avstrijkanstvu in habsburgovstvu, enako kakor v nemškutarstvu in narodnem odpadništvu vseh vrst ni videla nič drugega, ko nasledek te nezvestobe do samega sebe in te miselnosti, ki si naše bodočnosti ne more drugače predstavljati kakor pod varštvom neke sile izven nas. Proti temu duhu se bojevati in vzgajati Slovence k narodni in politični samozavesti je bila od vsega začetka glavna naloga »Slovenije«.

III.

Tudi v našem stališču do države ni nič nejasnega. To stališče nam je imperativno narekovano po naši narodni koristi. Slovenci smo to državo soustvarili kot svojo, da bi v njej imeli čim boljše poroštvo svobodnega narodnega razvoja. Bili smo kot narod pred državo in država je tu zaradi nas in ne mi zaradi nje. Smisel države je v njeni službi narodu. Zato vidimo v popolni enakopravnosti Slovencev s Srbi in Hrvati pogoj za obstoj in naše potrdilo te države. Kdor od nas kaj drugega zahteva, hoče, da se narodno prostituiramo. Ta naj tudi prej do kraja pojasni, kako gleda na odnos države do naroda. Tu se brezpogojno in brezkompromisno ločijo duhovi. Slovensko misel pojmuje kot narodno misel v njeni čistosti in kot misel bodočnosti ter jo postavlja nasproti tistemu nacionalizmu, ki izhaja iz države ter podreja narodno korist državni. Patriotizem za nas ni kupčijski predmet, istoven je za nas z narodno zavestjo in politično zrelostjo. Kdor deli narod v državni in protidržavni tabor, ne da bi imel za seboj jasne, nedvomne večine, ta je prvi, ki zanika državi pravico do obstoja in njen največji sovražnik. Naše stališče do države je pozitivno z ozirom na našo narodno korist. Kjer pa narod ne čuti države kot svoje, tam ne more biti za državo, ali pa jo ima k večjemu kot manjše zlo nasproti večjemu.

IV.

Slišali smo očitke, da se ne zavedamo nevarnosti zunanjega položaja prav glede Slovencev. Kdor nam to očita, nima jasnosti o pogojih obstoja te države ali pa to trdi iz zlohotnih nagibov. Nihče ni toliko opozarjal na zunanjo nevarnost, po kateri smo ogroženi Slovenci. Zunanja nevarnost pa se stopnjuje z notranjo neurejenostjo države. Nobena država ni močna in v svojem obstoju trdna, dokler je narod v svoji celoti brez pomisleka in posebnega poudarka kot nekaj po sebi umevnega ne priznava kot svoje. Tista pot, ki vede najzanesljiveje in najprej do tega cilja, je edino prava. Vsaka država, kjer se narodna zavest ne krije z državno, je element nemira v meddržavnem življenju, ker vedno vzbuja spekulacije močnejših na škodo šibkejših. Vsi napor, ustvarjati na zunaj videz neke zadovoljnosti in edinosti, ki v neki državi dejansko ne obstaja, je gola samoprevara. Zato so tudi pri nas vsi apeli na patriotizem v tem smislu, da bi opustili vsako ostro kritiko, samo spekulacije tistih, ki se okoriščajo s položajem. Pri Slovencih je danes položaj ta, da ni razumništvo, kateremu je v prvi vrsti namenjen naš list, gonilna sila v političnem življenju, ampak da ljudstvo samo sili politike k

večjemu radikalizmu tudi v narodnem oziru. Ni od nas odvisno, če se slovenska zavest in državna politika krijeta ali ne krijeta. Ljudstvo se ne da v tem oziru od nikogar slepiti. Naša naloga je, da slovensko zavest pozitivno usmerjamo, ker vidimo v njej za uro preizkušnje najtrdnjše poroštvo našega narodnega obstoja. Mi delamo to, kar drugi zanemarijajo. Če je vzgajanje narodne zavesti isto kakor patriotska vzgoja, potem smo patrioti, drugače nismo patrioti, ker verujemo samo v tako državno zavest, ki raste iz istih osnov kakor narodna zavest. Nas skrbi usoda države, ker nas skrbi usoda naroda. Najmanj pa zavisi od nas, če se ena skrb z drugo krije ali ne krije. Mi želimo, da bi bila država močna, da bi lahko branila našo narodno svobodo in neodvisnost. Slovenec bo nekaj tvegati za to državo, da brani sebe. Upamo, da smo dovolj jasni. Zakupniki patriotizma se lahko zgražajo nad nami, kolikor jim drago, samo ne bomo molčali, če nam bodo podtikali druge nagibe in cilje. Mi ne mislimo v tem oziru nič drugega, kakor misli zaveden Srb ali Hrvat in vsak zaveden sin svojega naroda kjerkoli na svetu. Ločimo pa se načelno in ostro od tiste vrste nacionalistov, ki so potvorili čisto narodno misel ter zatajili osnovno idejo, na kateri je bila ta država ustanovljena.

V.

»Slovenija« ni glasilo kake politične skupine, zato ni vezana na kak določen notranje ali zunanje političen program. Z nedvoumno jasnostjo pa je ponovno in odločno odklonila pri razčiščevanju našega narodnega vprašanja vsako spekulacijo na razne možnosti razpleta zunanje političnega položaja. To vprašanje je za nas notranje politična zadeva, zadeva sporazuma med prizadetimi narodi države. Kakor v vseh zunanje političnih zadevah, je uredništvo tudi dopuščalo svobodo v obravnavi politike nasproti sosednim državam. Lahko je kdo zagovarjal pravico Avstrijcev do »Anschlusa« in pri tem delal svoje račune glede koroških Slovencev, lahko je kdo drugi razvijal svoje nazore o ureditvi Podonavja v smislu koncepta Male zveze. V enem oziru pa

Dr. Ivo Štampilhar:

Varščine demokracije

(Nadaljevanje)

II.

Pokvarjenost demokratske realnosti temelji — kakor smo povedali — v sodobnem gospodarskem in družbenem sestavu. V posredni demokraciji so volitve ljudskih zastopnikov tisto sredstvo, ki naj uresniči oblast in upravo po sovladanju in soupravljanju vseh. Toda od postavljanja kandidatov preko volilne agitacije do delovanja zbornice ljudskih zastopnikov se vleče rdeča nit denarja, ki je v rokah manjšine družbe, ki vpliva na izbiro kandidatov, ki hrani volilno agitacijo in ki nazadnje usmerja »mnenje« ljudskih zastopnikov.

V takih razmerah je demokracija v nevarnosti prav lahko tudi že pred svojimi lastnimi pooblaščenici: pred »ljudskimi zastopniki«. Tu imajo veliko ulogo ustanove, ki jih je ustvarila meščanska demokracija v praktični politiki, zlasti: nedotakljivost poslancev, sodna in upravna svo-

je bil list vedno dosleden. Kakor malokateri drugi list, se je zavzemal za pravice koroških Slovencev ter ostro obsojal avstrijske ponemčevalne metode na Koroškem.

VI.

Na današnji zunanje politični položaj gledamo vsi Slovenci z enako skrbjo. Odgovornost za notranje politične razmere pa je pred zgodovino jasna. Na njih razvoj »Slovenija« ni mogla vplivati in če bi bila vplivala, bi bilo to dobro za državo. Ni kritika škodila državi, škodili so ji tisti, ki so kritiko dušili in vsako odklanjanje unitarističnega nacionalizma razglašali kot protidržavno dejanje. Marsikatera nujna reforma bi bila pred leti lažje izvedljiva ko danes, a je nismo smeli zagovarjati. Unitaristični nacionalizem nam je hotel svoje ideje vsiliti kot absolutne in nedotakljive, a je z njimi samo omogočal sistem, ki nas je tiral do tu sem, kjer smo. Naj nastopi ta nacionalizem v katerikoli obliki, večine naroda ne bo imel za seboj. Zato bi pomenil vsak njegov poizkus, da bi z »močno roko« razrešil zamočeni položaj, samo brezvestno igro z usodo države. Nasprotnikom države ne bi nihče mogel napraviti večje usluge. Tudi najomejenejši unitarist bo računal za izvedbo takega poskusa na daljšo dobo. Kdor pa misli, da naš zunanje politični položaj dopušča take poskuse na dolgo roko, ni resen politik.

VII.

»Slovenija« šteje sodelavce med zavednimi Slovenci vseh naziranj, zlasti med mladino. Med njimi so možje, ki so ob prevratu v koroških bojih svoje življenje tvegali za slovensko stvar, so med njimi odlični možje, ki so se podpisali s polnim imenom in na katerih narodni preteklosti ni pence. Že samo to dejstvo zadostuje, da postavljajo v pravo luč vse poizkuse, osumiti »Slovenijo« reakcionarnih teženj in ji z denunciacijami jemati ugled. Kdor se poslužuje takih sredstev, ne veruje v svojo stvar in dela nečast naši žurnalistiki.

Pripomba: Naši čitatelji naj nam oprostite, da smo morali vse te znane stvari ponovno zapisati. Upamo, da smo morali zadnjič o njih obširneje spregovoriti.

jepravnost zbornic poslancev, neobveznost volilnih parol. Reakcija se je svoje dni borila zoper volila demokracije, pa tudi zoper uvedbo ustanov demokracije, v naših dneh si je izbrala drugo pot pobijanja ljudske vlade, pot pokvarjanja ustanov demokracije. Še pred vojno bi gotovo z anti-patijsko sprejemali vsakogar, ki bi se v imenu demokracije lotil kritike nedotakljivosti poslancev, tako bistvena se nam je zdela ustanova demokracije. Zaradi nepoznavanja edinega vzroka nedostatkov doslejšnjih demokracij v obstajajočem gospodarskem in družbenem redu bi zasumili, da kritizira dotičnik ustanovo nedotakljivosti poslancev samo na zunaj v imenu demokracije, v resnici pa v imenu reakcije. Danes vemo, da so tradicionalne ustanove demokracije dvorezen nož. Danes vemo, da je lahko tudi nedotakljivost poslancev gonilna sila reakcije, da je to lahko tudi sodna in upravna svojepravnost zbornic, da je to

Usem Slovencom*

gnado, mir, milost inu pravo spoznane božje skuži Jezusa Kristusa prosim.

Kmalu bo preteklo 400 let, ko je te besede napisal iz ljubezni prepolnega srca do vsega, kar je bilo pravega in resničnega, v Nemčiji se mu-deči in v Nemčiji išoč svoje pribežališče prvi in malodane zadnji slovenski emigrant, začetnik slovenske književnosti, naš duhovni oče Primož Trubar. V tem času pred 300 leti je zatisnil svoje trudne oči, drugič izgnan iz domovine. Na smrtni postelji je še narekoval zadnje strani svoje 25. knjige, potem ko je moral v svoji drugi emigraciji 21 dolgih let vršiti službo med tujim narodom. Kdo izmed vseh slovenskih pisateljev more reči, da je svojemu narodu služil dalj časa, ob težjih prilikah in s plodovitejšim delom, z večjim pogumom in večjo neuklonljivostjo, kot je zvesto služil in trpel naš Primož Trubar? Koliko slovenskih pisateljev se more postaviti z večjo skladovnico, kot je teh 25 napisanih knjig, kateri izmed naših velikih mož je še na smrtni postelji vpletal v svojo družinsko oporoko tudi narodno oporoko, ki jo je morala izvrševati njegova rodovina?

Glejte, in vsa ta veličina, vsi ti boji, vse te zmage so komaj znane med nami; kako bi naj nam potem služile v potrditev v težkih trenutkih slovenskega naroda? Ko bi ne bila sila, ki je vse to ogromno delo uničila do korenin, tako huda, tako močna, bi moral zakričati, da se Slovenci v zgodovini nismo obnašali le kot hlapeci, marveč se še danes obnašamo kot izdajalci tega, kar je bitno slovenskega, kar je prasllovenskega. Prirediti bi morali Cankarju, ogorčenemu nad današnjim slovenstvom, ko je vzkliknil, oblikujoč ide-

alno postavlo slovenskega politika, kakršnega do sedaj še nismo imeli, učitelja Jermana: »Zdaj pregledujem zgodovino protireformacije. Takrat so v naših krajih pobili polovico poštenih ljudi, druga polovica pa je pobegnila. Kar je ostalo, je smrdljiva drhal. In mi smo vnuki svojih dedov.«

Vsa ta zunanja sila je bila res tako velika, da je izbrisala s površja zemlje vse delo, izbrisati pa ni mogla duha, v katerem je to delo in ta sad vkoreninjen, v katerem je imelo to delo in sad svoje opravičilo. Bila je velika milost božja, da je Trubar še videl s svojimi očmi svoje 40letno hrepenenje uresničeno v Dalmatinovi Bibliji in bila je še večja milost, da njegovo uho ni več slišalo, kako je njegovo delo in delo vseh njegovih prijateljev zgorevalo na grmadah. Kljub vsemu upoštevanju nadaljnega 350 letnega razvoja se vendar ne moremo prepričati, da ni na teh grmadah zgorel dober del slovenske veličine, in če je današnje moralno stanje slovenskega naroda slabše kot kdajkoli, smo prepričani, da je dim teh grmad mnogo kriv našega zastrtega pogleda, naše malodušnosti in naše nevere.

Ako hočemo Slovenci vsaj enkrat v svojem življenju napraviti brezkompromisni zaključek, potem je zaključek v tem trenutku ta, da moramo nazaj k virom slovenskega duha, nazaj k Primožu Trubarju.

Nismo več tako mladi, da bi to željo, ta nasvet in ta zaključek jemali tako dobesedno, kot je izgovorjen. Mi vsi vemo, da bi bil goli anahronizem skušati nadaljevati delo tam, kjer je z njim nehal Primož Trubar. Mi hočemo upoštevati nadaljnjih 300 let slovenskega razvoja, mi hočemo temu razvoju priznati tudi njegov pravni obstanek, pa četudi ga po svojem vedenju čestokrat ni zaslužil. Vzpodbude za naš boj pa moremo iskati le v tistih koreninah, iz katerih je zrasel Primož Trubar in vsa njegova doba. V zadnjih 400 letih je življenje izoblikovalo svoje forme. Proti njim, kakor tudi

za nje se bojevati, bi se nam zdela zgolj potrata naših sil in neuvidevnost nalog današnjega dne. Za vse to pa, kar od nas zahteva naš čas, za oblike, ki se bodo porajale med nami kot sad naših prizadevanj, naših hrepenenj, ki se bodo porajale med nami in po nas samih, za vse to, za ves ta boj pa bomo črpali moči in navdušenje pri očetu vsega slovenstva, pri našem duhovnem očetu Primožu Trubarju.

Vihranje življenja se je pomirilo na religioznem polju, oblike so tukaj ustaljene skoraj dokončno in mi bomo zadnji, ki bi pretakali grenke solze nad preteklostjo. Toda ali ni življenje danes razburkano prav tako, kot je bilo pred 400 leti? Če to uvidimo, kaj bi še razmišljali o svojih nalogah! Narod nas komaj že čaka, rabi mož dejanj, kot je bil mož dejanja naš veliki vzor. Ne rabi pa danes dejanj, izvirajočih iz zunanje oportunitete, preveč dobrot mu je že prinesla ta razumska taktika. Rabi bolj kot kdajkoli prej dejanj, izvirajočih iz globine človeka, rabi dejanj, izvirajočih iz moza, globokega in vnetega, kot je bil to Primož Trubar za svojo dobo.

Pozabljen si bil, Ti dragi naš oče Primož, pozabljene so bile Tvoje žrtve in Tvoje delo. Zaradi formalnih razlik Te ne moremo slaviti, kot bi Te radi slavili, čeprav je bilo vse Tvoje delo življenje le ena sama žrtev za slovenski narod in ena sama borba za »pravo vero«. Po 350 letih se zopet zatekamo k Tebi, da nas potrdiš s svojo močjo, ki je bila v vsem Tvojem dolgem življenju tako krepka in neomajna. Kamorkoli se ozremo, povsod vlada plahost in nečednost, gotovo prav tako kakor v Tvojih časih. Radi bi se bojevali za našo stvar, ramo ob rami z našimi starši. Mi in naši starši smo dva svetova in vsak dan nam postaja vse bolj jasno, da čez prepad med tema dvema svetovoma ne vodi nobena brv. Toda mi smo tu, ne moremo drugače, in tako naj nam Bog pomaga!

Primožu Trubarju večna slava!

* Govor dr. Tomaža Furlana na Trubarjevi svečanosti dne 26. junija t. l.

lahko tudi — to še prav posebej — neobveznost volilnih parol.

Danes na primer vemo, da je »nedotakljivost poslancev« v resnici le »neodgovornost poslancev navzdol«, hkratu pa »tvarna odvisnost poslancev navzgor«. Demokracija je pa hotela z nedotakljivostjo poslancev doseči vprav nasprotno: poslance, ki bodo navzgor neodvisni, navzdol pa odgovorni. S korenito izrabo neodgovornosti poslancev smo pri nas dospeli tako daleč, da je postal lahko ljudstvu popolnoma neznan človek zaradi čisto nepolitičnega slučaja najpreje ban, potem minister. Ker je bil že minister, je še od zgoraj navzdol kandidiral pri volitvah za poslanca kar v dveh okrajih, bil obakrat izvoljen in sicer celo v »skupščinu narodnog spasa«, kakor jo je sam krstil, nato se je pa za oba mandata zahvalil in obdržal lepo senatski mandat, ki si ga je že preje dal darovati, in sicer tega za ceno prelomljene, javno dane besede. Težko je reči, ali je v tem primeru odločala načelna neodgovornost pred volilci ali pa zavest o na glavo postavljeni poti do obeh poslanskih mandatov, torej zavest odvisnosti, pa ne od volilcev. In njegov zgled še vleče.

S tem, kar smo napisali, hočemo dopovedati, da si mora demokracija, ki misli na svojo varnost, preskrbeti poročevanje tudi za trenutek po izvolitvi novega poslanca, tudi za trenutek, ki nastopi z izvolitvijo nove zbornice poslancev.

Ali pred prestopom h konkretnostim je potrebno še pojasniti o tem, kako je razumeti »neobveznost volilnih parol«. Kajti tradicionalna demokracija je v resnici uvedla njih obveznost. In tam, kjer je demokracija pretežno resnična, so parole ob volitvah še danes politično obvezne in učinkovite. Pri nas, ki prave demokracije v praksi še nismo smeli niti povohati, pa so postale volilne parole neobvezne ob zatiranje njih obveznosti zaradi namenske splošnosti, nejasnosti in — nemnosti; bile so preprosto neresne. Na primer samo parole, ki jih je banska uprava naročila svetiti po kinematografih ob lanskim volitvah, seveda tudi na naših tleh v »našem jeziku«. Shranili smo si jih 20, ker pa ne pišemo v humorističen list, jih menda ni treba ponoviti. Zaradi objektivnosti pa ugotovimo, da tudi parole strank pred 6. januarjem 1929 niso bile dosti drugačne, posebno ne parole nacionalnih strank.

Za kritični trenutek, ko postane novi poslanec nedotakljiv in ko nastopi zbornica novo izvoljenih poslancev s svojo svojepravnostjo, ki seza celo v njeno zakonodajno funkcijo, doslej nismo imeli predpisov, ki bi poročevali izvršljivost odgovornosti za delovanje. Marsikdo bo ugovarjal, da so bili in so poslanci vendar odgovorni že po obstajajočih predpisih, in spregledal, da za to odgovornost ni predpisov o tem, kako se odgovornost praktično uresniči. V naših razmerah velja samo tista odgovornost, s katero so se smeli in se smejo poslanci naravnost igrati. Kakšna odgovornost je to, če se volilci lahko na glavo postavijo, pa se poslanec ne bo odpovedal mandatu? Kakšna odgovornost je to, če se pojavi zoper poslanca sum, da je zlorabil n. pr. kot minister svojo oblast in da spada pred sodišče, pa zbornica sklence, da poslanca ne izroči, da ne dovoli, da bi svobodno sodišče sodilo, je-li kriv ali ne. S tako odgovornostjo je tudi JNS po padcu pravila, da je »v najtežjih časih nosila odgovornost«, ali z drugimi besedami: »mi nismo ničesar krivi in za nič odgovorni, ker smo nosili odgovornost«.

Drugi bodo ugovarjali, da so stranke tisto orodje, po katerem nadzoruje ljudstvo svoje zastopnike. Da, stranke, ki se potem v zbornici z gnanim kompromisom dogovorijo, da poslanca ne izročijo. Mi imamo od strank rajši volilce in trdimo, da so samo volilci upravičeni nadzorovati pooblaščenca, ker je boljše, če se volilci navadijo — če treba od časa do časa — spremeniti naziranje (da storiijo le to iz prepričanja), kakor pa da slepo drevijo za svojimi strankami, in naj te še tako spreminjajo svojo politiko zaradi konjunktur. Mi hočemo, da ostanejo volilci gospodarji položaja, poslanci pa pooblaščenca, in ne, da se poslanci samodejno spremenijo v voditelje, volilci pa v — čredo. Pri nas se porajajo voditelji celo brez volitev.

Tretji bodo rekli, prav imaš, ne stranke, temveč volilci so odločilni, ali zato je vendar tako poskrbljeno, da naj volitve razčistijo politične odgovornosti. Sodišče politične odgovornosti so — samo! — volitve. Le-ti pozabljajo ali pa zakrivajo, da niso volilci tisti, ki smejo izbrati »ugodni trenutek volitev«, temveč da so to čisto drugi faktorji, in sicer v tako imenovani parlamentarni demokraciji — iz poslancev sestavljena vlada, torej natančno spet poslanci. In že s tem, da nimajo volilci pravice izbirati časa volitev, temveč tisti, ki naj bi bili izvoljeni, izgubljajo volitve lastnost sodišča politične odgovornosti, kajti sodišča politične odgovornosti morajo biti — preka sodišča, ako naj učinkujejo. Samo primerjajte naše afere, našičko, Turn-Taxis, Batignolles, Boyer itd. itd. z afero Thomasa v Angliji, zlasti kar se tiče časa, ki je bil potreben za likvidacijo, da pustimo »likvidacije« same na strani. Volitve same so tudi na sebi preokoren in predrag aparat, da bi mogle bitinaglo sodišče.

Za zavarovanje resničnega nadzora volilcev

Centralisti zborujejo

Zadnje dneve so skušali jugoslovenski nacionalni centralisti galvanizirati jugoslovenarstvo. V Ljubljani so zborovali jugoslovenski prostovoljci. Govorili so seveda za centralizem in jugoslovenstvo. Da bi bili naše ljudi razvneli, tega se še sami ne upajo trditi.

V Ljubljani so tudi zborovali jugoslovenski Sokoli.

V Belgradu pa so se v torek 1. t. m. zbrali »generali brez vojske«, kakor jih imenujejo posmehljivo tudi hrvaški listi, samozvani jugoslovenski »voditelji nacije« in stražarji »nacionalnega edinstva«, ki se sicer imenujejo jugoslovenski nacionalni strankarji. Po dolgih govorih, ki so bili precej živahen dokaz, da je enotnost bolj zunanja, so zbrali — demokrati in samoupravneži! — za predsednika generala Petra Živkovića, moža torej, ki je bil zmeraj glavni zastopnik diktature in prvi predsednik vlade, ki je hotela zbrisati slovenski in hrvaški narod in ki je izvedla najstrožji centralizem. O tem pričajo zlasti povečane denarne dajatve Slovenije. Kakšna pravica bi čakala Slovenijo, če bi tako priznani centralisti in unitaristi dobili vlado v roke, res ni treba razlagati. Komur je za številčno natančnost, naj prelista lanske in letošnje številke »Slovenije«.

Kot politično mikavnost naj zapišemo še, da so se nekateri jugoslovenci hudo upirali Živkoviću predsedstvu. Čutili so pač, da to ime ne bo preveč vlekel, pa tudi sami so čutili v sebi preveč voditeljskega »poslanstva«. Razen tega je bilo splošno znano, da je ravno general Živković bil tako rekoč krstni botev Hodžerove Jugoslovenske narodne stranke, ki je svoje dni JNS tako ostro napadala kot koruptno in nasilno, da smo se čutili celo mi Slovenci naravnost krotki pri svoji kritiki. Toda ni kazalo drugega: v »nacionalnih« vrstah so že tako ostale same šarže in če že vsi skupaj ne pomenijo dosti, bi pomenili vsak zase še manj.

JNS je torej stranka, ki ima na čelu srbskega generala. Ta general je tip politikov-generalov, kakor jih opisuje Madariaga v svoji knjigi o Španiji, ki imajo največ zaslug, da se Španija ni mogla povzpeti do moderne, demokratične vladavine, da jo marveč stalno pretresa mrzlica revolucionarnih prevratov. Zadnji teh generalov je bil Primo de Rivera, in če kdo primerja njegove govore, njegove poskuse, ustanoviti državotvorno stranko »patriotično unijo«, ki je prava miselna sestra JNS, če kdo opazuje, kako je grmel v imenu narodnega in državnega »edinstva« zoper katalonski separatizem in hotel sploh prepovedati rabo katalonsčine, na vsak način jo je pa zapostavljal in zatiral v šolah in uradih — kdor vse to ve in vidi, ta se ne more ogniti misli, da gre pri nas za enak poskus. Za poskus namreč, s silo kratiti in jemati ljudstvu pravico do svobode in samovlade, češ da še bojda ni zrelo, za poskus, vzeti zlasti slovenskemu in hrvaškemu narodu njuno osnovno in naravno pravico, da odločata sama o svojih zadevah in zlasti, da varujeta svojo narodno in kulturno samobitnost pred izenačevanjem v nekulturo.

In še nekaj uči ta španski zgled: kam bi namreč prišla naša država, če bi še kdaj izročila oblast ljudem, ki nimajo nikjer v ljudstvu zaslombe in ki so jim zlasti popolnoma tuji zakoni življenja in razvoja narodov. Le da bi bil pri nas polom še vse hujsi iz preprostega razloga, ker je naš meddržavni položaj vse težji.

„Realna jugoslovenska politika“

Pod tem naslovom poroča »Jutro« o političnem poročilu senatorja Jovana Banjanina na zboru JNS in zgošča to poročilo še v podnaslov: »V duhu jugoslovenske misli se najlažje in najboljše rešijo vsi naši nacionalni in državni problemi.«

Poznamo mi to jugoslovensko misel, o poznamo jo, saj krvavimo pod njo že 18 let.

Jugoslovenska misel — ta pomeni zapostavljanje Slovencev in Hrvatov vsepovsod, samo ne pri plačevanju davkov. Tam, samo tam je naša prednost očitna.

Zlasti pri Slovencih je ta prednost očitna: 630 milijonov na leto!

Jugoslovenska misel — ta pomeni zapostavljanje slovensčine, pomeni v glavnem glasilo Narodne odbrane izrečeno zahtevo, da se slovenščina »likvidira tiho in postopno«.

In ta jugoslovenska misel — tej je naravno in v redu, kakor piše »postransko« glasilo Narodne odbrane, namenjeno Slovincem, če plačuje višja kultura večje davke, ne pa večje bogastvo.

In pri tej jugoslovenski misli je za čuda v

nad delovanjem pooblaščenec v posredni demokraciji so potrebna drugačna sredstva, takšna in tako brezpogojna, da bo pooblaščenca že obstajanje in značaj sredstev varoval pred pregreški, jih vezal trajno na volilce ter voljo teh in jim onemogočal izdajstva volilcev in demokracije.

Opazovalec

redu,

Res, da se še kdo upa prihajati danes, po tolikih skušnjah, danes, ko je jugoslovenarstvo zavozilo državni voz v blato, in ponujati prav to jugoslovenarstvo za zdravilo — to je najmanj dokaz umske nezadostnosti, kakor je v politiki drugih narodov skoraj ne srečuješ.

Vsakteri Slovenec in Hrvat bi moral prebrati Banjaninov govor in ga primerjati kot izliv realne jugoslovenske politike z realno jugoslovansko in južnoslovansko politiko, kakor jo zahtevamo mi in kakor jo bomo tudi dosegli — prej ali slej.

Kdor bo to storil, ne bo samo dokončno ozdravljen od jugoslovenarstva, ampak bo tudi spredel, da je rešitev samo v popolnem, vsestranskem in dokončnem prelomu z njim.

Surovost brez primere

Ko je nedavno radio razglasil, da je Maksim Gorkij težko zbolel, je prisluhnil ves omikani svet; saj je njegovo ime znano povsod ne le med izobraženci, ampak skoraj še bolj med preprostim ljudstvom. Slovenci lahko trdimo s ponosom, da ga poznata pri nas sleherni delavec in kmet skoraj tako, kakor Ivana Cankarja ali Janeza Kreka. In ko je pred dnevi elektrika razglasila njegovo smrt, je misel tudi nešteti Slovencev klonila v spoštovanju pred duhom tega velikega moža. Kdo je bil Aleksej Pješkov — Maksim Gorki je psevdonom — tega bralcem »Slovenije« ni treba pripovedovati. Njegovo smrt so zabeležili skoraj vsi slovenski listi, in sicer s spoštovanjem, kakršnega se omikanec zaveda v takem trenutku tudi naproti nasprotniku, zlasti ako je ta bil v svojem jedru plemenit. Enako so storili tudi vsi hrvaški in srbski listi. Edino izjemo je naredil v Belgradu izhajajoči »Balkan«, ki je v št. z dne 24. m. m. priobčil sledečo »osmrtnico«:

»Maksim Gorki odapeo je. Tako je izčeznuo jedan veliki nevaljalac... On je ponikao iz jednog ološa i ološ je uveo u literaturu. Ako od balega može biti pite, to od ovog blata može biti literatura. Njegova duša bila je smrdljiva.«

Slovenski jezik nima izrazov za »dostojen« prevod te »ocene«, pa je zato boljše, da jo spoznajo Slovenci v izvirniku. V njej je mnogo pouka za vse, pa tudi opravičila za boj, ki ga vodi »Slovenija«.

Za veliko javno kuhinjo!

Šole so se zaprle, mladina se je razpršila na svoje domove. Politiki odhajajo na »oddih«, polagoma nastopa doba tako imenovanih kislih kumaric. A le za nekatere. Za starše nastaja nova skrb: Kam z otroki, ki so odrasli šoli, kako bo s tistimi, ki jo bodo posečali jeseni še naprej. Poletje je še tu, a že jih skrbi jesen, že mislijo na zimo. Koliko nadarjenih abiturientov bi rado nadaljevalo študije — a ni denarja za hrano, stanovanje, obleko, za najnujnejše. Saj še doma komaj životarijo! Vročina je — kdor more, hiti v hlad, na morje, v letovišča. Kmet in delavec s svojimi otroki ostaneta doma; ta dva ne moreta nikamor. Uradnik in obrtnik se le še kakor v sanjah spominjata časov, ko so velike počitnice bile tudi njima kolikor toliko resničen oddih. Zdaj vsi skupaj obračajo prazne žepe ob moreči misli: Kam z otroki?

Zdaj se nihče ne zmeni — jeseni bo vse na kupu. Zbirka starih oblek, otroški dan, materinski dan, cvetlični dan, delavski dan, dobrodelne prireditve. Kdo bi sedaj mislil na to! Človek ne gre v letovišče za to, da bi mislil na druge; saj bo še jeseni neprijetno. Zdaj so Schmeling in tekme in olimpiade...

Tri mesece še, in šole se spet odpro. Spet bodo jutranji vlaki bruhali množice otrok, spet se ulice napolnile slabo hranjene in revno oblečene mladine. Že se plazi skrb po tisočerihih domovih, že ugibajo matere in očetje, kje vzeti za knjige, za obleko, za šolnino, za stanovanje in hrano. O, vse bi še bilo; le skrb za stanovanje in hrano, ta je najhujša. Vse prenese materino srce, a najhujša je njena bolečina ob misli, da njen otrok prezeba in strada.

Zganite se torej vsi, ki vam ni neznana ta skrb in bolečina! Strnite se, da bo mogočno odmevalo: Sem z javno kuhinjo! Sem z javno bolnišnico! Dokler naša mladina strada, dokler naš bolnik nima kam položiti glave, vse drugo na stran! Kruh je prvo, pomoč v bolezni najvažnejše. Tu ne more biti predsodkov, ne strankarstva, ne drugih izgovorov. Naj ne bo organizacije, ki bi ne izpolnila svoje dolžnosti do mladine in bolnikov. Deževati mora resolucij z zahtevo: Postavite javno bolnišnico, ustanovite javno kuhinjo za šolarje in dijake, za brezposelne in vse pomoči potrebne!

—k.

„Skrivanje denarja je veleizdaja!“

V francoski poslanski zbornici je imel 19. t. m. finančni minister Vincent Auriol govor, v katerem je dejal med drugim:

»Vlada Leona Bluma odločno odklanja deflacijo oziroma devalvacijo, kajti ta ni potrebna v državi, v kateri je 50 do 55 milijard brez koristi nakopičenih v notranjosti, medtem ko je v tujino odnešenih 35 milijard. Vlada se bo lotila energičnih sredstev, da se bodo ti kapitali iz tujine vrnili domov, kamor spadajo. Najprej se bo izdala amnestija za prikrivanje denarja, ki ga imajo posamezniki v tujini, potem pa se bodo naložile globe, ki bodo enake konfiskacijam. Vlada bo že v prihodnjih dneh objavila seznam oseb, ki so spravile denar v tujino, ker stoji na stališču, da je to zločin, podoben zločinu veleizdaje.«

Napovedal je tudi korenito preosnovo Francoske banke, katere vodstvo bo prišlo v roke zastopnikov kmetov, trgovcev, industrijcev in delavcev. Zasebne banke ne bodo poddržavljene, pač pa bo uvedeno strogo nadzorstvo nad njimi in delniškimi družbami, da se preprečijo goljufije, ki so doslej bile na dnevnem redu. Preosnovano bo bolj pravično tudi obdavčenje.

Pri nas napovedi, da bo nalaganje denarja za mejo veleizdaja, pač ne bo.

Za človečnost

Dne 22. pr. m. je v Parizu zaključila svoje delo mednarodna konferenca za ureditev azilske pravice političnih beguncev. Večina resolucij je bila sprejeta skoraj soglasno. Sklenjeni načrt zakonskega osnutka je predložilo predsedstvo konference Društva narodov v Ženevi in posameznim državam, da ga uporabijo kot vzorec za svoje zakone. Če bo osnutek vsaj deloma uveljavljen, bo položaj političnih beguncev znatno olajšan. Azilsko pravo so imeli že stari Izraelci natančno urejeno.

Dne 26. pr. m. pa se je sestala v Bruxellesu evropska konferenca z namenom, da začne akcijo za resnično amnestijo političnih jetnikov v Nemčiji, kjer so vse dosedanje pomilostitve bile samo navidezne. Po dosedanjih ugotovitvah je bilo v Nemčiji zadnja tri leta nič manj ko okroglo 225 tisoč političnih obsodb in brez števila usmrtitev. Konferenca je sklenila organizirati tudi propagando za odpravo koncentracijskih taborišč, ki jih je po pravici imenovala največja sramota 20. stoletja. V njih je še vedno kakih 50.000 oseb. Izmed sklicateljev konference naj bodo imenovane le nekatera imena svetovnega slovesa: Francozi: ministra Vincent Auriol in Pierre Cot, André Gide, André Malraux, Romain Rolland, prof. Levy Bruhl, Langevin, Vermeil, Victor Basch; Angleži: John Bromley, Harold Laski, J. B. Priestley, H. G. Wells, lady Oxford, Asquith; Belgijci: senator de Brouckère, Hysmans, Rolin; Nemci: H. Mann, L. Renn, Rud. Bretschneider i. dr.

Nasilna sredstva za ozdravljenje družbe med Slovenci, hvala Bogu, nimajo dosti privržencev. Posilstvo nasprotuje i krščanstvu i naravnemu čutu.

Mali zapiski

Prepovedan list.

Državno tožilstvo v Zagrebu je prepovedalo prodajo in širjenje tednika »Istra« št. 20 od 12. t. m., ki izhaja v Zagrebu.

Praznovanje 350 letnice Trubarjeve smrti.

V petek 26. m. m. zvečer so se zastopniki mladega slovenskega rodu poklonili prvemu slovenskemu vodniku z majhno, pristrčno slovesnostjo.

Zbrali so se pred njegovim spominkom v Ljubljani in položili nanj lovorov venec s širokim slovenskim trakom, dr. Tomaž Furlan pa je imel kratek, pomemben govor, ki ga prinašamo na drugem mestu. Mladim so se dobrovoljno pridružili posamezni ugledni zastopniki starejše generacije, medtem ko smo se zama ozirali po raznih gospodih, zlasti onih, ki vodijo naša društva in pravijo, da se bojujejo za slovenstvo. Nehote se tudi sprašujemo, zakaj se ta društva niti sedaj niso spomnila svoje dolžnosti in se vsaj ob dvanajsti uri pridružila iz svojega nagiba. Brez hrupa, bobnenih fraz in posiljenega navdušenja je bil večer, a tem lepši in popolnoma slovenski.

Barbarstvo.

Slovenski trak na lovorovem vencu, ki so ga mladi položili na Trubarjev spominek v Ljubljani, je neke ljudi strašno vznemiril. Resnično, kakšna predrznost: v slovenski Ljubljani so slovenski intelektualci slovenskemu vodniku poklonili slovenske barve! Purman je zagledal rdečo ruto in se naščeperil, zbral vso svojo korajžo in v varstvu temne vidovdanske noči junaško ukradel venec in trak s spominka. Tako smo hvala Bogu doživeli okusen izbruh herostratskega! Bruhanje naj se krepko nadaljuje, kajti čas beži in kmalu ne bo več prilike zanj! — Kraja je seveda priglasi na policiji in bo temu primerno zasledovana, gospod tat pa naj pridno študira pisano in nepisano postavo, da bo vedel, kakšno plačilo in kakšna slava ga čakata!

Javna dela.

Te dni začno graditi čez reko Taro na cesti Nikšić-Durmitor-Plevlje velik betonski most, ki so sredstva zanj že zagotovljena.

Kmetijsko ministrstvo je dovolilo 900.000 Din za zgradbo vodnjaka v severni Dalmaciji, kjer vsako leto primanjkuje vode.

Prometni minister je dovolil 1.037.850 Din za napravo 25 novih voz za prevažanje svežega mesa. Upravni odbor Narodne skupščine je sklenil razpisati natečaj za razna umetniška dela na poslopju nove Narodne skupščine za 1.500.000 Din.

Za zgradbo savskega pristanišča v Belgradu je zagotovljenih 80 milijonov dinarjev. Dela bodo trajala 3 leta. Zgradili bodo poleg drugega med zemunskim in savskim mostom obrežje, 5 velikih carinskih skladišč, železniški predor pod mostom, ki bo vezal pristanišče s progo Belgrad-Pančevo in še razna poslopja. Prva dela so bila oddana 26. pr. m. najcenejšemu ponudniku za 36 in pol milijona dinarjev.

Francoska vlada izda še za letošnja javna dela 4 milijarde frankov.

Politične amnestije.

Sledeč zahtevi Ljudske fronte in napovedi predsednika Leona Bluma pripravlja francoska vlada amnestijo vseh političnih obsojencev.

Egiptovska vlada izdeluje za parlament načrt zakona, po katerem bodo izpuščeni vsi v zadnjih petih letih obsojeni politični jetniki. Ni dvoma, da bo parlament amnestijo odobril z veliko večino. Prejšnji režim je hotel namreč svoje nasprotnike popolnoma uničiti, a je s preganjanji le sebi izpodkopal tla.

O zadnji amnestiji v Nemčiji prihajajo polagoma v javnost vesti, da je obsegala le nacistične pripadnike. Na zunaj je bilo videti, kakor da gre za splošno politično amnestijo.

»Gospodarska Sloga« na Hrvaškem in pri nas.

Imenovana organizacija se na Hrvaškem razvija tako, da ima že v sleherni vasi če ne odbor, pa vsaj enega ali več zaupnikov, ki lahko rečejo, da je ljudstvo za njimi. Organizacija šteje že okoli 250.000 članov. Gibanje ima gospodarski značaj, je pa tudi velikega narodnega pomena. Zanimivo je, da je gibanje prešlo tudi na slovenska tla, kjer

se mu pa, kakor poroča »Slovenska zemlja«, delajo velike težave. Nekateri so mnenja, da je celo dobro, če ne gre gladko, češ da le v ognju se kali železo. Resnica je, da so nasilni režimi pod Madžarsko

Gibanje na Hrvaškem.

Kot mejači imamo dolžnost, da se zanimamo za razmere na Hrvaškem, ker te v znatni meri vplivajo zlasti na naše kraje ob Hrvaški. Nesporno dejstvo je, kmečkemu ljudstvu. Frankovcem, ki jih je le v Zagrebu med tako imenovano gospodo večje število, skušajo dati pomembnost, ki je nimajo, le nasprotniki hrvaškega narodnega gibanja. Pravi krogi trosijo dan za dnem v svet vesti tudi o nekem trenju med hrvaškimi kmeti in delavci, ki ga pa v resnici nikjer ni. Če tu pa tam res pride do nesporazuma ali drugih neveščnosti, jih generalizirajo in razglasijo z namenom, prikazati hrvaški narod v svojem stremljenju kot nesložen. Doslej so vse te spletke ostale brez uspeha. Kmet in delavec, duhovništvo in svetno razumnštvo na Hrvaškem so v glavnih zahtevah slej ko prej vsi edini.

„Zbor“ in njegov stari račun

Opozorjeni smo bili na napad v »Zboru«. Lahko bi šli s prezirno mimo njega. Vsako nasprotstvo ima svojo mejo, kdor jo prekorači, omaže sebe ne nasprotnika. A ljudje preradi razlagajo molk kot slabost.

Kdor shranjuje »Slovenijo«, naj prebere v štev. 20 od 21. I. 1935 sestavek: Kaj hočemo in česa nečemo. Na ta sestavek je prinesel rajnik »Prelom« odgovore, ki ga je zdaj »Zbor« posnel. Baje nismo odgovorili na neka vprašanja, ki jih zdaj »Zbor« ponovno stavlja in smo »zlezli pod klopo«.

Oba sestavka v »Zboru« je mogel napisati le eden in isti človek, o katerem smo prepričani, da ne sedi v uredništvu. S pisem samim izključujemo vsako polemiko, pač pa stavlamo uredništvu neka vprašanja, ki so bolj umestna ko vsa druga in na katera bo pač odgovorilo po tem, kako umeva odgovornost za javno besedo.

Vprašujemo uredništvo, če mu je znana vsebina sestavka, proti kateremu pisec »polemizira«? Če jo pozna, potem naj izjavi, če je »odgovor« v katerikoli resni zvezi z vsebino našega sestavka? Odgovori naj, ali je s takim nasprotnikom resna polemika mogoča, ali ima tak nasprotnik sploh pravico zahtevati, da ga resno jemljemo in na njegova vprašanja odgovarjamo?

Vprašujemo uredništvo, kako more zagovarjati, da se piše v njegovem listu očitna neresnica, ko smo vendar kljub fizičnemu odporu proti polemiki s takim člankom odgovorili na »Prelomov« napad v listnici uredništva in sicer obširneje, kakor je ta članek zaslužil?

Vprašujemo uredništvo, kako se sklada z njegovo časnikarsko odgovornostjo, da priobčuje napad, ki očitno potrjuje nekatere misli našega sestavka in potem na podlagi izmalicene vsebine stavlja neresna, a skrajno žaljiva vprašanja?

Vprašujemo uredništvo, ali so namigavanja, ki jih lahko nekdo razlaga tako, da išče naš list bodočnost slovenstva v neki tuji državi, denunciacije, ali niso denunciacije?

Vprašujemo uredništvo, ko nam predstavlja svoj list kot naslednika »Preloma« in prevzema naše moralno odgovornost za pisanje tega lista, če so mu znani načelni razlogi, zakaj je naš list nastopil proti prevladujočemu vplivu dobrovoljcev v »Boju« in če je kdo upravičen, da na osnovi tega našega nastopa trdi, da smo proti ustanovi kot takšni?

Vprašujemo uredništvo, ko dopušča, da se nekdo v njegovem imenu sklicuje na pisanje »Preloma«, če mu je znano, da je tudi naš list stavljal na vplivnega predstavnika tega lista vprašanje čisto konkretne vsebine, na katero še do danes nimamo odgovora? Kako dolgo bomo še čakali nanj? Če se »Zbor« isti s »Prelomom«, se bomo tudi mi zanj in za stare račune bolj zanimali ko doslej.

Za pisanje »Zbora« je v neki meri odgovorna tudi politična skupina, katere glasilo je list »Zbor« hoče po svojem programu delati tudi za moralni prepoved družbe in za poštenost v javnem življenju. Ali temu namenu služi tudi tako pisanje? Mi smo sicer načelni nasprotniki »Zbora«, a poštenih namenov nismo odrekli ne njegovemu voditelju, ne nekim njegovim predstavnikom pri nas, ki jih po imenu poznamo. Vsako politično gibanje najpravi neje presojamo po njegovih moralnih silah in po sredstvih, katerih se poslužuje v boju z nasprotnikom. Za take sobojevnike, kakor je pisec predmetnega sestavka, pa »Zbor« prav gotovo ne zavidamo.

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.

Nova založba v Ljubljani, r. z. z o. z.

(Kongresni trg)

priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

19 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najobširnejši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine.

Zadružna tiskarna

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Ljubljani, Tyrševa (Dunajska) c. 17

Priporoča se za tiskanje časopisov, revij in knjig; reklamnih letakov, lepakov, vabil za gledališke odre in koncerte; vizitk, kuvert, tiskovin za urade, banke, hranilnice, posojilnice in trgovine ter vseh v tiskarsko stroko spadajočih del.

Telefon štev. 30-67. — Poštno čekovni račun štev. 14.948